

P A R T E A A I I - A

GLOSAR DE TERMENI DIN DOMENIILE: INFORMATICII, ISTORIEI
CĂRȚII, RESTAURĂRII ȘI PATOLOGIEI CĂRȚII, RESTAURĂRII ȘI
PATOLOGIEI CĂRȚII, UTILIZAȚI ÎN DESCRIEREA BIBLIOGRAFICĂ
ȘI ÎN PRELUCRAREA AUTOMATĂ A DATELOR

1. TERMENI IN LIMBA ROMANA

ABSTRACT = expunere sumară a conținutului esențial al unui document sau al unei lucrări

ACATIST (slav. skatist; gr. skathistos hymnos) = carte de imnuri și alte rugăciuni către Maica Domnului
Cel mai vechi scatist românesc tipărit este cel al Mitropolitului Dosoftei.

ACATISTIER - vezi: ACATIST

ACIDITATEA HÎRTIEI = *prezența* în hîrtie a unor substanțe cu caracter acid;
- cauzele apariției acidității în hîrtie sînt de natură intrinsecă sau extrinsecă ca de pildă îmbătrînirea naturală a hîrtiei, prezența unor materiale acide încă din faza de fabricație a hîrtiei sau respectiv cerneală acidă, poluare atmosferică, biodeteriorare etc.

ACUARELA = culoare de apă. Desen colorat în această tehnică.

ACVAFORTE = gravură în adîncime, pe metal, care utilizează, pentru înțizarea desenului pe placă, acidul azotic (apa tare).
Prima acvaforte cunoscută este lucrarea lui Dürer "Tun". Folosirea masivă a acvafortei datează din jurul anului 1530.

ACVATINTA = variantă a gravurii în acvaforte care imită laviul, inventată în sec. XVIII de J.-B. Leprince.

ADAGIU (lat. adagium, format din ad agendum = de făcut, de înfăptuit) = maximă, sentință, proverb. Cuvîntul se folosește mai frecvent pentru aforismele foarte vechi. A intrat în titulatura unor colecții de creații paremiologice (de exemplu opera lui Erasmus din Rotterdam Adagiorum collectanea, Paris, 1500).

AFIEROSIRE = dăruire, închinare

AGENT DE DETERIORARE = element care condiționează (inițiază) apariția procesului de deteriorare. Intre agenții de deteriorare a hîrtiei se numără: lumina, ~~apă~~ gazele poluante din atmosferă, aciditatea cernelii, ciupercile

microscopice, insectele etc.

ALTE INFORMAȚII DESPRE TITLU = termeni, sintagme sau serie de trăsături caracteristice ce apar subordonate și în legătură cu titlul propriu-zis al publicației, sau cu titlurile paralele, variațiile titlului propriu-zis, titlurile de părți sau volume și cu titlurile operelor individuale pe care le conține publicația. Ele califică, explică sau completează titlul la care se referă sau indică trăsăturile caracteristice în publicație, motivul pentru care sau ocazia cu care a fost tipărită publicația respectivă. Termenul include subtitluri și variante de titluri aflate în pagina de titlu sau substitutul ei, dar nu cele ce se găsesc în interiorul publicației.

ANALE (lat. annales = scriere istorică pe ani) = scriere veche cu caracter istoric, în care întâmplări mai importante din viața unui popor sînt consemnate cronologic. Ex.: Analele lui Tacit, în care istoricul roman istorisește prima perioadă a imperiului de la moartea lui August pînă la asasinarea lui Domițian (14-96 e.n.). La noi: Analele de la Bistrița ("Letopisețul anonim al Moldovei") care încep nararea evenimentelor de la Dragoș Vodă, pînă la Bogdan cel Orb (1359-1507).

ANALECTE (gr. analektos = cules, adăugat) = culegere de bucăți în proză sau versuri, alese din operele unuia sau mai multor scriitori. Ex.: Chrestomație sau analecte de Timotei Cipariu.

ANASTASIMATAR, (gr. anastasimos = cel care se trezește, învie) = carte ver. **ANASTASIMAR** de tropare referitoare la înviere.

ANOBIIDAE = familie de insecte din cadrul ordinului Coleoptera ai cărei reprezentanți sînt cunoscuți sub denumirea populară de cari.

ANTE-TITLU = altă indicație de titlu, care fiind plasată înaintea titlului propriu-zis al publicației, sau a paginii de titlu sau a subtitlului acestei pagini, introduce titlul propriu-zis. (Uneori conține numele colectivității responsabile de apariția lucrării, numele colecției, seriei, tematicii etc.)

ANTOLOGHION (gr. anthologhion = floarea cuvintelor) = carte care cuprinde slujbele obișnuite la sărbătorirea sfinților din calendarul creștin. Ex.: "Antologhion, adică floarea cuvintelor... la anul de la zidirea lumii 7213"...

ANTOLOGIE (gr. anthos = floare + logos = vorbire) = culegere de texte integrale sau fragmentare, reprezentative pentru opera unuia sau mai multor autori, pentru o perioadă a unei literaturi, o anumită orientare, o anumită temă, idee etc. Una din cele mai cunoscute antologii în literatura română veche este Floarea dăburilor (Fiește di virtute)

APOCALIPS (gr. apokalypsis = revelație, explicație) = carte în Noul Testament care cuprinde revelațiile făcute sfântului Ioan evanghelistul în insula Pathmos; povestiri de felul celor ce se găsesc în literatura apocrifă.

APOCRIF (gr. apokryphos = ascuns, neautentic, îndoielnic) = documente sau scrieri atribuite altui autor decât cel adevărat. Apocrife erau unele părți din Vechiul și Noul Testament precum și orice scrieri cărora biserica nu le recunoștea caracterul divin, dar le tolera pentru scopul lor moralizator. Intre cărțile populare care au circulat la noi, mai ales în secolele XVII și XVIII: Căderea îngerilor, Cain și Abel, Moartea lui Irod, Adormirea Maicii Domnului.

APOLOG (gr. apologos = povestire) = narațiune în proză sau în versuri cu un expres conținut moralizator, prezentat în formă alegorică. Sinonim: parabolă, fabulă.

APOLOGIE (gr. apologia = apărare) = scriere sau cuvîntare de apărare, laudă exagerată a unei persoane sau a unui lucru. Ex.: Platon: Apologia lui Socrate; Rom.: Apologhie, Neamț, 1816; București, 1819.

APOSTOL (gr. apostolos = trimis) = partea din Noul Testament care cuprinde faptele apostolilor. Ex.: Apostol, Tîrgoviște, 1547.

ARHONDOLOGIE (n.gr. arhondologhia) = istoria familiilor boierești. Ex.: Arhondologia Moldovei de Constantin Sion, Iași, 1892.

ATAC BIOLOGIC - vezi DETERIORARE BIOLOGICA

AUREOLE (HALLO-uri) = zone de migrare (dispersare) în hîrtie a unor materiale străine, colorate, de obicei în jurul unui centru generator (ex.: aureole ruginii în jurul incluziunilor de fier, aureole brune în jurul cernelii acide etc.)

AUTOGRAF (gr. autos, singur + graphein, a scrie) = scris chiar de către autor; semnătura autorului pe un volum, de obicei cu o dedicație.

AVANT-TITLU - vezi: ANTETITLU

BĂRBI = marginile neregulate ale foii de hîrtie, provenite din fabricație. În unele cazuri edițiile bibliofile păstrează în legătură marginile neregulate ale hîrtiei.

BESTIAR (lat. bestiarius = despre animale). Vezi: FIZIOLOG

BIBLIE (gr. biblos = carte) = carte religioasă fundamentală a mozaicilor și creștinilor cunoscută și sub denumirea de Sfînta Scriptură. Este o culegere de opere ale literaturii ^(antice) de lucrări juridice, rituale, religioase și istorice, alese și prelucrate de preoți și cărturari. Ex.: Palia de la Orăștie (1582), Noul Testament de la Bălgrad (1648), Biblia de la București (1688).

BIND - vezi: NERVURA

BIODETERIORARE - vezi: DETERIORARE BIOLOGICA

BLANC (b) = semn întrebuintat în format pentru a marca spațiile neutilizate.

BLOCAREA VOLUMULUI = solidarizarea paginilor și astfel compactarea volumului ca urmare a unor agenți externi.

BUCOAVNA (v. slav. azubukovino) = abecedar. Sinonime: buvar, alfavit, ABC.

CBU = acronim pentru Control Bibliografic Universal. Sistem mondial pentru controlul și schimbul de informații bibliografice creat pentru a dispune pretutindeni și rapid, sub o formă acceptabilă la nivel internațional, de datele bibliografice de bază ale tuturor publicațiilor apărute în toate țările.

CABOȘON = profil pe suprafața copertilor (din metal, pietre prețioase etc) cu rol estetic și de conservare (pentru a proteja coperta de contactul cu suprafețele pe care este așezat)

CADRU - vezi: CHENAR

CANT - vezi: MUCHIE

CAP = partea superioară a cotorului cărții.

CAPITALBAND = element al cotorului cărții (aflat la capul și piciorul volumului) confecționat din bumbac sau mătase cu scop estetic și de conservare.

CARACTER = orice semn grafic care intră în componența elementului de dată: litere, cifre, semne speciale, inclusiv spațiu. Aceasta este semnificația termenului cu care se operează în sistem.

CARACTERUL LITEREI = grup de trăsături caracteristice corpului de literă folosit în textul publicației.

CARI - vezi: ANOBIIDAE

CARTUȘ = ornament care încadrează un text, un titlu, un cuvânt.

CATAGRAFIE (gr. katagrafé = inscripție, desen, listă) = inventar, listă, catalog, recensământ.

CATAVASIE (gr. katabasis = coborîre) = imn care completează fiecare din cele nouă cîntări ale canoanelor. În vechime catavasiile se cîntau de amîndouă stranele, cîntăreții coborînd în mijlocul bisericii.

CATAVASIER = cartea care cuprinde catavasiile. Ex.: "Catavasiariu, cu alte trebuincioase cîntări ce se cîntă preste tot anulu", București, 1724.

CATEHISM (gr. katechismos = instruire cu voce tare) =

1) Scriere care conține, sub formă de întrebări și răspunsuri, preceptele fundamentale ale religiei creștine.

2) Expunere sumară a unei doctrine, a unei concepții religioase, filozofice etc.

Vezi și: Învățătura creștinească. Prima tipăritură în lb. română a fost Catehismul luteran (Sibiu, 1544), și prima tipăritură rom. Coresi: Intrebare creștinească (1599).

CAZANIE (v.slav. kazanije) = carte de predici în care sînt dezvoltate și explicate pasaje din evanghelie. Cea mai cunoscută în literatură ^{română} veche este Cazania lui Varlaam, numită și Carte românească de învățatură (1643).

CASUȚA TIPOGRAFICA (COLOPHON) = datele aflate de obicei la sfîrșitul unei publicații, care conțin informații cu privire la publicarea sau tipărirea acesteia, informații suplimentare (numele autorului și al lucrării, uneori numele editorului, al ilustratorului, al tipografului, al celor care suportă cheltuiala, cu literele cui s-a tipărit, data etc.

CEARCÂN DE APA - vezi: PETE DE UMEZEALĂ

CEASLOV (slav. cess = ora + slova = cuvânt) = carte cu rugăciuni și cîntări pentru diferite ceasuri din zi. Impreună cu mineiul, octoihul, triodul, strastnicul și penticostarul formează breviarul bisericii ortodoxe. Printre primele ceasloave tipărite la noi: Ceaslov greco-arab (1702) și Ceaslov slavo-român (1714), datorate lui Antim Ivireanu.

CEASLOVEȚ (slav) - vezi: CEASLOV

CEASOSLOV - vezi: CEASLOV

CHEENAR = bordură care încadrează paginile sau coperta cărții. Adesea este realizat din elemente ornamentale.

CHINOVAR = cerneală roșie utilizată la scrierea inițialelor, la ornamente, miniaturi și la sigilarea actelor.

CHIRIACODROMION (gr. Kyriakodromion, din kyriakos = care aparține lui Christos + dromos = drum, cale) = colecție de cuvîntări bisericești pentru toate duminicile. Ex.: "Kyriakodromion sau Evanghelia învățătoare..." Bălgrad, 1699.

CIUPERCI MICROSCOPICE = grup de organisme microscopice ubiquitare, ce dispun de un echipament enzimatic bogat și labil care le permite adaptarea la surse de hrană foarte variate. Se dezvoltă în condiții de umiditate relativă a aerului de peste 65%. Sinonim: ciuperci de mucegai, micro-micete.

CIUPERCI DE MUCEGAI = vezi: CIUPERCI MICROSCOPICE

CIMP = șir de caractere conținînd elemente de dată aflate într-o legătură logică din punct de vedere bibliografic (de ex.: cîmpul pentru limbă conține coduri pentru limba textului, limba textului original, limba rezumatelor).

CIMP DE LUNGIME FIXA = cîmp care cuprinde întotdeauna același număr de caractere (de ex.: limba este exprimată printr-un cod alfabetic de trei caractere RUM = limba română). Cîmpul de lungime fixă este identificat prin poziția sa în fișă.

CIMP DE LUNGIME VARIABILA = cîmp care cuprinde un număr oarecare de caractere (de ex.: cîmpul pentru titlu). Cîmpul de lungime variabilă este identificat printr-un identificator de cîmp. Un cîmp de lungime variabilă cuprinde doi indi-

catori și unul sau mai multe subcîmpuri fiecare cu identificatori de subcîmp.

CODICE (lat. codex = tăbliță de scris, carte, condică) = manuscris vechi, păstrat în formă de carte. Ex. Codex aureus, Codex Sturdzanus, Codex Neagoeanus etc.

COLLIGAT = unitate fizică creată posteditorial de către posesor, prin legarea împreună a două sau mai multor documente, după criterii subiective.

COLONCIFRU = Nr. de ordine al paginii unei cărți, imprimat în partea de sus sau de jos a acesteia.

COLONTITLU = primul rînd tipărit cu majuscule deasupra textului fiecărei pagini, cuprinzînd numele autorului, titlul întreg sau prescurtat al cărții ori al unui capitol.

COMPILAȚIE = utilizarea mai multor izvoare și prelucrarea mai multor informații, date neprelucrate etc. într-o nouă operă; opera rezultată din folosirea informațiilor culese din mai multe surse.

CONSERVARE = 1) ansamblul metodelor și mijloacelor profilactice și curative puse în slujba păstrării bunurilor culturale; 2) disciplina care se ocupă cu etiopatologia, profilaxia și tratamentul de stopare a deteriorării bunurilor culturale (sinonim prezervare); 3) activitatea pusă în slujba creerii condițiilor optime păstrării caracteristicilor originale ale bunurilor culturale (depozitare, menținerea factorilor microclimatici la valorile prescrise, manipulare și valorificare corectă etc.)

COPERTA INTERIOARA = verso-ul copertei (în descriere se va utiliza: COP.1 INT.; COP.2 INT.)

COTORUL COPERTII = zona din copertă care acoperă cotorul corpului cărții.

COTORUL CORPULUI CARTII = partea corpului cărții care se constituie prin unirea caietelor (printr-un sistem de coasere sau încliere) și care are rol de axă în jurul căreia se rotesc foile.

COTOR CU NERVURI = cotor, pe suprafața căruia sînt profilate nervurile.

COTOR NETED = cotor plat care maschează elementele de constituire a cotorului corpului cărții (*fără profilări*).

CRESTOMAȚIE (gr. khrestos = util + mathcin = a învăța) = o selecție de texte, după criterii funcționale, cu caracter didactic vezi și: ANTOLOGIE, ANALECTE

- CREȘTERI FUNGICE = denumire dată miceliilor și fructificațiilor fungice prezente pe materiale. Aspectul, forma și culoarea lor pot furniza date privind speciile implicate și amploarea atacului.
- CRIFTOGRAMA (gr. kryptos = ascuns + gramme = desen) = document, însemnare cu caracter secret.
- CRONICA (gr. khronos = timp) = scriere cu caracter istoric, în care sînt consemnate, în ordine cronologică evenimentele mai importante din viața unui popor, a unui domnitor, a unei familii etc.
- CRONOGRAF (gr. Khronos = timp + graphos = scriere) = scriere cu caracter istoric care cuprinde faptele, de obicei de la începutul lumii, îmbogățite cu legende religioase și populare. Ex.: Istoria sinoptică a lui Constantin Manasses; Hronograful Țării Rumânești etc.
- CU BLAGOSLOVENIA = cu aprobarea (Formulă utilizată în cartea veche românească pentru a indica patronajul).
- CUSTODE = vezi: RECLAMĂ
- DATE PRELIMINARE = 1.- pagina sau paginile de titlu ale publicației, inclusiv verso-ul fiecăreia dintre acestea; 2.- orice pagină sau pagini care preced pagina sau paginile de titlu; 3.- menționarea privilegiului și autorizației de tipărire.
- DEPOZITE (DE MATERIAL) = materiale (diverse) acumulate și fixate pe suprafața hîrtiei. Ex.: depozite de praf, ceară etc.
- DEPOZITE DE CEARA = ceară acumulată și fixată pe suprafața hîrtiei.
- DERMESTIDAE = familie de insecte aparținînd ordinului Coleoptera ai cărei reprezentanți se hrănesc cu piele și pergament.
- DESCRIERE BIBLIOGRAFICA = set de date bibliografice care înregistrează și identifică o publicație.
- DESEMNAREA GENERALA A MATERIALULUI = termen care indică în linii mari clasa materialului căreia îi aparține publicația.
- DESEMNAREA MATERIALULUI SPECIFIC = numele clasei specifice de material din care face parte publicația.
- DETERIORARE = deprecierea materialelor prin pierderea într-o anumită măsură a calității lor inițiale. În general deteriorările hîrtiei sînt clasificate în: fizice, chimice și biologice.

DETERIORARE BIOLOGICA = proces complex de deteriorare sub acțiunea unui sau mai multor agenți biologici.

DETERIORARE CHIMICA = transformări complexe în material apărute în urma desfășurării unor reacții chimice. (ex. ruperea legăturilor chimice din macromoleculele de celuloză; urmarea acestei deteriorări chimice este pierderea rezistenței hirtiei).

DETERIORARE FIZICO-MECANICA = deteriorări apărute în urma acțiunii unui fenomen fizic care depreciază materialul prin solicitare mecanică (ex. îndoituri, plieri, rupturi, tensiunări etc.)

DETERIORARI EVOLUTIVE = deteriorări apărute sub acțiunea ^{unor procese} care se desfășoară continuu accentuând deprecierea materialelor pe măsura trecerii timpului. În general sînt evolutive deteriorările chimice și biologice.

DETERIORARI IREVERSIBILE = 1.- deteriorări care se produc cu modificări chimice în structura suportului sau pierderi de material. 2.- deteriorări în urma producerii cărora materialele nu mai pot fi readuse la forma inițială.

DETERIORARI NEEVOLUTIVE = deteriorări apărute în urma unor procese actualmente încheiate și stabilizate în condițiile date. ex. deteriorările fizico-mecanice, deteriorările biologice în condiții climatice neprielnice dezvoltării.

DETERIORARI SPECIFICE FOLOSIRII = deteriorări apărute în urma manipulărilor uzuale. ex.: acumulare de impurități și grăsimi pe colțul de răsfoire, uzarea pielii de la cotor etc.

DIAC, vezi: GRĂMĂTIC

DIDAHIE (gr. didahi = învățătură) = predică moralizatoare, cuvîntare, învățătură rostită în anumite împrejurări solemne, care are la bază un text din Evanghelie. Ex.: Didahiile lui Antim Ivireanu

DIOTOSITORIU (cu DIORTOSIREA) = corector (cu corectura...)

DRUGAR (gen. Drucker) = tipograf

DUCT (lat. ductus) = trăsătură, formă, caracter de literă

EDIȚIE = totalitatea exemplarelor unei publicații tipărite prin folosirea aceluiași zaț tipografic sau reproduse după modelul exemplarului-bază și publicate de un editor sau un grup de editori. (O ediție poate fi tipărită de mai

multe ori sau poate avea mai multe apariții, iar aceste reeditări pot prezenta mici diferențe între ele).

EDIȚIE ORIGINALA = *Prima ediție în limba manuscrisului operei respective.*

EDIȚIE PRIMA = prima apariție editorială a unei opere.

EDIȚIE PRINCEPS = prima ediție a lucrărilor autorilor care au trăit înainte de apariția tiparului (jumătatea sec. al XV-lea).

ELEMENT = cuvânt, sintagmă sau grup de caractere reprezentând un component distinct al informației bibliografice; parte dintr-o zonă a descrierii bibliografice.

ELEMENT DE DATA = cel mai mic șir de caractere care este identificat explicit.

ENCOMION (ngr. egkomion) = elogiu, cuvîntare de laudă.

EPISTOLIE (gr. epistoli) = scriere în versuri, sub forma unei scrisori, adresate unei persoane reale, fictive sau decedate, prin care autorul discută o problemă literară, filozofică etc. în stil didactic sau satiric. Ex.: Horațiu: Ad Mecenatem; Gr. Alexandrescu Epistolă către Voltaire.

EPITALAM (gr. epithalamios = cîntec nupțial) = poem de mică întindere scris în cinstea tinerilor căsătoriți. Ex. Sapho, Pindar, Anacreon sînt autori de Epitalamuri.

ERMINIE (gr. erminieia = interpretare) = manual de pictură religioasă bizantină, care cuprinde, pe lîngă indicațiile și rețetele tehnice ale meșteșugului, și texte apocrife legate de personajele și scenele înfățișate. Manuscrise grecești ale erminiilor au fost redactate în atelierele zugravilor de la Muntele Athos. O parte s-au tradus și în românește.

ETICHETA = zona de fișă care cuprinde totalitatea cîmpurilor de lungime fixă.

EVANGHELIAR (lat. evang eliarium) = carte care conține cele patru evanghelii, ~~în întregime sau parțial~~, în întregime sau parțial. Primul evangheliar complet tipărit în limba română: Tetravanghel (1561) al lui Coresi.

EVANGHELIE (gr. evangelion = bunăvestire) = una din cele patru versiuni de bază ale doctrinei creștine. Vezi și EVANGHELIAR

EVANGHELIE INVATAȚOARE, vezi și: CHIRIACODROMION

EVHOLOGHION' (gr. euhologhion = carte de rugăciuni), vezi: MOLITVENIC

FIAB , vezi: JFLA

FACSIMIL = reproducerea exactă, manuală sau mecanică a unui manuscris, desen, carte etc.

FERECĂTURA = învelitoare a copertii, realizată în metale prețioase prelucrate artistic.

FILIGRAN = desen, ~~cite~~ litere imprimate în foaia de hârtie în scopul identificării producătorului. ^(Marca de fabricatie) Este vizibil prin transparență .

FINALE = micile ornamente care se pun la sfârșitul capitolelor (în fr. : cul de lampe).

FISA FIICĂ = denumire convențională dată fișei în care se completează numai eticheta și notele specifice referitoare la particularitățile exemplarului descris. Aceasta va fi pusă apoi în relație (în cadrul prelucrării automate) cu fișa mamă prin numărul de înregistrare în sistem. *Se utilizează pentru toate exemplarele aceleiași ediții, în afara celui mai complet, care a fost descris pe fișa mamă.*

FISA MAMĂ = denumire convențională dată fișei care conține descrierea completă a unui document-etalon pentru toate exemplarele unei ediții.

FIZIOLOGUL (gr. physis = natură + logos = vorbire) = scriere populară moralizatoare, asemănătoare unui manual de zoologie, în care descrierea animalelor, fantastice sau reale, este urmată de pilde esopice. Astfel de lucrări au fost create în sec. IV în Egipt, prelucrate apoi în limbile romanice și germanice.

FLEURON = ornament gravat în formă de floare.

FLOAREA CUVINTELOR, vezi: ANTOLOGHION

FLORILEGIU (lat.med. florilegium) = culegere de texte alese; vezi și: antologie, crestomație.

FOAIE FRONTISPICIU = foaie tipărită înaintea paginii de titlu, sau care o înlocuiește, bogat ornamentată, cuprinzând un rezumat al paginii de titlu.

FOI DE GARDĂ = una sau mai multe foi de protecție, albe sau colorate, confecționate din hârtie, mătase etc. Protejează o gravură, miniatură, desen, acuarelă etc.

Cînd acestea sînt așezate între copertă și corpul cărții (avînd și funcția de legătură) ele se vor numi forzaț.

FORMAT DE CARTE = indicativ convențional ^{pentru dimensiunile cărții} determinat de numărul de îndoituri ale foi tipografice. Se stabilește în funcție de numărul de foi ale caietelor (signatură și reclamă) direcția liniilor de apă, dispunerea filigranului pe foaie. (vezi și Partea a V-a)

FORZAȚ = foaie dublă care face legătura între copertă și corpul cărții, avînd și rol de protecție. Tipul de material și stilul, în care este realizată decorația acestuia, constituie elemente de orientare cu privire la perioada istorică, aria geografică, legător etc.

FRAGILIZAREA HIRTIEI = o importantă pierdere a rezistenței inițiale a hîrtiei manifestată prin fisurarea sau spargerea zonelor afectate ale foi la manipulare. Poate ajunge, în faze extreme, la fragmentare la cea mai ușoară atingere.

FRONTISPICIU = ilustrație plasată în partea de sus a paginii de titlu sau a începutului de capitol avînd uneori inclus și titlul lucrării sau al capitolului.

FUNGI (lat. fungus=ciupercă) = ciuperci

GALERII DE INSECTE = galerii cu traiectorie întortocheată produse în scoarțele de lemn și în corpul cărții prin consumarea materialului de către larvele insectelor aparținînd ordinului Coleoptera.

GĂURI DE ZBOR = orificii produse în scopul ieșirii din material pentru efectuarea zborului de împerechere a insectelor aparținînd ordinului Coleoptera.

GRĂMĂȚIC = scriitor de cancelarie domnească, slujbaș de visterie, logofăt. Prin extensie copist. Sinonime: pisar, uricar.

GROMOVNIC ^(sl.) = scriere populară care prevestește viitorul după fenomenele naturale.

HAGIOGRAFIE (gr. hagios = sfînt + grafein = a scrie) = ramura teologiei care are ca obiect povestirea vieților sfinților. Ex.: Dosoftei: Viața și petrecerea zfinților, Iași, 1682-1686.

HARTOFILAX ^(gr.) = arhivar, bibliotecar al unei biserici sau mănăstiri.

HERMENEUTICA (gr. hermeneutikos = explicativ) = teoria și arta interpretării unui text.

HRISTOITIE (gr. hristoitheia = bunăcuviință) = scriere cu caracter didactic, manual de bună purtare. Ex.: Anton Pann Hristoitie au Școala moralului... Sibiu 1834.

ISBD = International Standard Bibliographical Description = Descrierea bibliografică internațională standardizată

ISBD (A) = International Standard Bibliographical Description (Ancient) = Descrierea bibliografică internațională standardizată pentru publicații vechi.

ISBN = International Standard Book Number = Sistemul internațional de numerotare a cărților. Acest sistem este destinat înregistrării într-o formă codificată a producției de carte din fiecare țară. Numerotarea cărților după ISBN permite identificarea fiecărui titlu sau a fiecărei ediții a unui titlu sau a unei edituri sau organizații editoare, numărul respectiv fiind unic pentru același titlu sau aceeași ediție.

ISSN = International Standard Serials Number = Numerotarea internațională standardizată a publicațiilor în serie. Numărul internațional standardizat al publicațiilor în serie (ISSN) este un cod cifric standardizat, concis, unic și nechivoc, destinat identificării exclusive a titlului unei publicații în serie.

IDENTIFICATOR DE CIMP = șir de trei caractere care identifică un câmp de lungime variabilă, compus din : codul nivelului bibliografic (caracterul S, C, M sau A) și tipul câmpului (format din două cifre).

IDENTIFICATOR DE SUBCIMP = cod de două caractere procedînd fiecare subcîmp, necesar identificării lui în cadrul unui câmp de lungime variabilă. Primul caracter este totdeauna ω iar cel de al doilea caracter este alfabetic. (De ex.: în cadrul câmpului de lungime variabilă x 21 - autor - identificatorului de subcîmp ω A indică elementul de intrare al numelui, iar identificatorul de subcîmp ω D indică restul numelui).

IFLA = International Federation of Library Associations (În românește : FIAB = Federația Internațională a Asociației Bibliotecarilor).

ILUSTRATIE = reprezentare grafică, legată de conținut, care apare în cadrul unei publicații.

IMPRIMARE = toate exemplarele unei ediții publicate odată sau într-o singură operațiune. Aceste exemplare permit includerea variantelor care apar în cursul tipăririi.

INCLUZIUNI DE CUPRU = particule de cupru desprinse de pe instalațiile de fabricare a hîrtiei, incluse în pasta de hîrtie și fixate în foaie. În prezența umidității excesive se formează aureole albastre-verzui în jurul particulelor de cupru datorită formării carbonaților de cupru.

INCLUZIUNI DE FIER = particule de fier desprinse de pe instalațiile de fabricare a hîrtiei, incluse în pasta de hîrtie și fixate

în foaie. În prezența umidității excesive se formează aureole ruginii în jurul particulelor de fier datorită formării oxizilor de fier (rugină).

INCUNABUL ^(lat. *incunabulum* = *legăn*) = tipărițile secolului al XV-lea (pînă în anul 1500 inclusiv).

INDICATOR = cod ^{dintr-un} format) caracter asociat unui cîmp de lungime variabilă care furnizează informații suplimentare în ceea ce privește conținutul cîmpului, sau indică modalități de prelucrare a datelor.

INFECTARE = contaminarea unui material cu microorganisme.

INFESTARE = contaminarea unui material cu insecte.

INIȚIALA = prima literă a unui cuvînt, paragraf, capitol, text manuscris. (Adesea ^{este} bogat ornamentată și colorată). Se regăsește și în primele tipăriri, executată tot manual.

INTERFOLIERE = introducerea la legat a unor file albe între cele tipărite pentru marcarea paginilor lipsă sau pentru completări și corecturi ale lectorului.

INTERPOLARE = intercalare într-un text dat a unor părți care nu aparțin textului original și care au fost adăugate ulterior fie pentru a explica, fie pentru a completa textul inițial.

IRMOLOGHION (gr. eirmos = suită de rugăciuni + loghion = *cuvînt*) = carte *de cult* în care se află o suită de imnuri. Ex.: "... S-au tipărit Irmologhionul acesta... în sfînta mănăstire Neamțul, la anul 1827 la martie 15".

IRMOS (gr. eirmos = suită de rugăciuni sau imnuri) = primul vers al unei cîntări bisericești; indică stît cuprinsul cît și melodia celorlalte versuri. numite tropare.

IZVOD (v. slav.) = manuscris, listă, însemnare, catastif.

INCHIZATORI = *dispozitive* de închidere a cărții plasate pe cele două coperti.

INGALBENIREA (IMBRUNIREA) HIRTIEI = virarea culorii spre galben-brun datorită transformărilor chimice produse în hîrtie. Aceste transformări au loc mai ales la contactul cu lumina (reacții fotochimice),

INTREBARE CRESTINEASCA = vezi: CATEHISM

JITIE (v. slav. zitiije) = biografie, pătanie, întîmplare

- LAVIU = procedeu de a colora monocrom un desen cu tuș diluat sau cu o culoare de apă.
- LEGATURA (DE CARTE) = sistem de solidarizare a părților componente ale cărții, în scopul realizării continuității textului și a conservării volumului. Uneori are și funcții estetice. Stilul legăturii oferă adesea posibilitatea stabilirii ariei geografice, perioadei etc. (Vezi anexa...)
- LETOPISEȚ (sl.) = vezi : ANALE
- LETRINA = 1.- literă majusculă adesea ornamentată care ocupă înălțimea mai multor linii de text la începutul unui paragraf (vezi și inițiale). 2.- litere independente care marchează ordonarea alfabetică a cuvintelor în enciclopedii, dicționare etc.
- LIGATURA = semn grafic care unește două sau mai multe litere.
- LINII DE APA = urmele lăsate în foaia de hârtie de către sita pe care a fost fabricată. Acestea sînt orizontale (vergeuri) și verticale (pontuzouri), vizibile prin transparență.
- LITURGHIE (gr. leitos = public + ergon = prestație) = rugăciune care se oficiază dimineața, în special duminica și la sărbători.
- LITURGHIER = carte care conține rugăciunile pentru săvîrșirea liturghiei. Inceputul tiparului în țările românești este marcat de Liturghierul lui Macarie (1508).
- LOGOFAT = vezi: GRĂMĂȚIC
- MANU PROPRIA (lat.) = expresie folosită în documentele medievale care se referă la semnătura titularului. Prescurtat: m.p.
- MARCA TIPOGRAFICA = vinieta, adesea alegorică, însoțită de o deviză adoptată de tipograful sau editorul cărții, imprimată fie pe pagina de titlu, fie la sfîrșitul cărții.
- MARGINALIA (lat.) = note pe marginea paginilor tipărite, conținînd observații în legătură cu pasajele corespunzătoare.
- MATERIAL INSOTITOR = scurtă descriere a oricărui material ce însoțește partea sau părțile esențiale ale publicației și care este menit a fi folosit împreună cu aceasta.
- MENTIUNAREA EDIȚIEI = elemente de ^{identificare a} ediției sau imprimării din care face parte o publicație, înregistrată în termenii folosiți în publicația respectivă sau comunicată, cînd este necesar, de agenția bibliografică.

- MENTIUNAREA RESPONSABILITĂȚII** = element privind identificarea persoanelor și a funcției lor, care sînt răspunzătoare sau au contribuit la crearea conținutului intelectual sau artistic al lucrării.
- MENTIUNAREA SERIEI** = elemente care identifică o serie și subseriile ei (dacă este cazul) și orice numerotare cu cifre sau litere în cadrul seriei și subseriei.
- MIGRAREA CERNEȚII (CULORILOR)** = antrenarea pigmentilor sau coloranților din cerneală (culori) de către frontul de apă sau alți agenți fluizi și deplasarea lor în hîrtie.
- MINEI (v.sl. mineja)** = carte în care sînt orînduite slujbele sfinților din toate zilele. Este împărțită în 12 părți pentru cele 12 luni ale anului. Au fost traduse și tipărite în românește de Grigorie, Chesarie și Filaret de Râmnic, la Rîmnicu Vîlcea (1779-1780).
- MINIATURA (lat. minium = oxid de plumb)** = mici compoziții sau ornamente pictate, uneori aurite sau argintate, aflate pe vechile manuscrise și incunabule. *La început ele erau pictate cu minium, cinabru sau vermillon, apoi termenul s-a generalizat.*
- MISCELANEU** = 1.- manuscris alcătuit din mai multe lucrări, care pot fi diferite tematic, scrise de mai mulți copişti la date diferite. 2.- publicație care cuprinde mai multe lucrări ale aceluiași autor sau de autori diferiți.
- MOLEBNIC (sl.)** = vezi: MOLITVENIC
- MOLITVENIC (v.slav. molitvinik)** = carte de rugăciuni care se citesc în diferite împrejurări ale vieții omenești de la naștere pînă la moarte. Ex.: Molitvenic, Tîrgoviște 1545; Molitvenic tipărit de Coresi, Brașov 1564; Iași 1681 datorat lui Dosoftei etc.
- MUCHIE** = grosimea copertei în cele trei laturi libere.
- NERVURA** = profil vizibil pe cotorul cărții, provenind din tehnica de cosere a caietelor cărții. Corespondentul provenit din limba germană: snit.
- NIVEL ANALITIC** = descrierea bibliografică a conținutului unei publicații monografice sau seriale.
- NIVEL BIBLIOGRAFIC** = modalitate de înregistrare și descriere a unui document (carte, manuscris, seriale etc.).
- NIVEL COLECTIV** = descrierea caracteristicilor generale ale unui grup de volume sau lucrări care constituie o unitate de conținut.

NIVEL MONOGRAFIC = descriere bibliografică a unei publicații de sine stătătoare (unitate fizică și de conținut).

NIVEL SERIAL = descrierea bibliografică a publicațiilor seriale (publicații periodice sau în serie).

OCTOIH (gr. oktoihos = opt tonuri) = carte de ritual, folosită în biserică ortodoxă, care cuprinde cântări pe opt glasuri. Ex.: Octoihul de la Caransebeș, mss. din sec. XIII; Octoih tipărit de Macarie, Trigoviște (1510).

OGLINDA PAGINII = forma și dimensiunile suprafețelor tipărite pe paginile unei cărți.

OGLINDA PAGINII DE TITLU = transcrierea integrală a paginii de titlu, în formă continuă, marcând însă sfârșitul de rând al textului tipărit prin două bare oblice (//). Din această transcriere vor fi omise motto-urile și versurile citate.

OLOGRAF = scris de mîna autorului (despre manuscrise, corespondență etc.)

OMILIE (gr. homilia = conversație) = predică religioasă, cuvîntare, vezi și: CAZANIE. Primele traduceri de omilii le-a făcut Coresi în Tîlcul Evangheliei, Brașov (1564).

OPIS = listă sau indice de acte, documente etc.

OPȚIONAL = cîmpul (subcîmpul) poate lipsi de pe fișă în situația în care documentul descris nu conține elementele care definesc cîmpul sau subcîmpul respectiv.

ORNAMENT TIPOGRAFIC = motive geometrice, florale, zoomorfe sau antropomorfe, de dimensiuni mici, care împodobesc paginile tipărite.

OROLOGHION (gr.) = vezi CEASLOV

OSMOGLASNIC (slav.) = vezi OCTOIH

OTECINIC (slav. otcinik) = vezi PATERIC

PAGINA COPYRIGHT = verso ^{ul} paginii de titlu, unde se adaugă informații privind permisiunea de reproducere a cărții.

PAGINA DE TITLU = pagină, de obicei la începutul publicației, care prezintă cele mai cuprinzătoare informații despre publicație, lucrarea conținută în publicație, titlul, afirmarea responsabilității și a tuturor sau a unei părți din datele de imprimare. Cînd elementele, care în mod normal sînt prezentate pe o pagină de titlu, sînt împărțite - fără a se repeta - pe două pagini față în față, acestea sînt considerate împreună pagină de titlu.

- PALIMPSEST (gr. palin = din nou + psestos = răzuit) = foaie de pergament de pe care a fost ras textul vechi pentru a fi înlocuit cu un text nou (*procedeu frecvent mai ales în Evul Mediu, din lipsă de material*).
- PANEGIRIC (gr. panegyrikos = elogiu) = discurs în care se făcea elogiul unor mari personalități (se rostea adesea la înmormântări).
- PARACLITICHI (gr.) = vezi OCTOIH
- PAREMIOLOGIE (gr. paroimia = proverb + logos = cuvânt) = disciplina care are ca obiect cercetarea proverbelor populare.
- PARIMII (gr. paroimia = proverb) = proverbe. Extrase din Parimiile lui Solomon ori din Epistolele sfinților Apostoli.
- PASCALIE (gr. pashalia = sărbătoarea suferinței) = calendar perpetuu cu tabele de însemnări pentru calculul sărbătorilor religioase (în special data Paștilor).
- PASSIM (lat. = ici și colo) = formulă întrebuintată pentru semnalarea existenței în diferite locuri în volum a acelorași elemente ale descrierii.
- PATĂ = zonă de formă, mărime și culoare foarte diverse apărute pe hârtie sau pergament în urma contactului acestora cu diferite substanțe care se pot fixa fizic sau chimic pe fibre. ex.: pete de umezeală, grăsime, ceară, pete fungice etc.
- PATA DATORATA INUNDARII = vezi: PATA DE UMEZEALĂ
- PATA DE CEARA = zonă translucidă în hârtie, cu contur delimitat, apărută în urma contactului cu o picătură de ceară fierbinte.
- PATA DE GRASIME = zonă translucidă în hârtie (mai mult sau mai puțin colorată), apărută în urma contactului cu o materie grasă.
- PATA DE UMEZEALA = zonă de obicei colorată diferit în raport cu restul hârtiei cu un contur bine definit, marcând limita de migrare a frontului de lichid. Sinonime: cearcăn de apă, pată datorată inundării.
- PATERIC (gr. paterikon) = culegere de texte despre viețile unor părinți ai Bisericii ortodoxe. Ex.: "Otecinic sau pateric, povești din viața mai multor sfinți", mss. sec. XVII.
- PĂDUCHI DE CARTE = denumirea populară a insectelor aparținând familiei Liposcelidae, ordinul Corrodentia. Au culoare albă și o lungime de 2-3 mm, se hrănesc cu clei, afectând zonele apropiate de cotorul cărților.

PENTICOSTAR (ngr. pentekostarion < pentekoste = al cincizecelea) = carte bisericească în care este cuprinsă *rîndujala* slujbelor dintre Paști și Rusalii (50 zile). Ex.: Triod penti-costar (1553).

PETE FUNGICE = pete apărute pe materiale în urma activității microorganismelor implicate în biodegradarea acestora. Pot fi de culori, mărimi și forme variate în funcție de speciile implicate și de natura și compoziția materialului atacat.

PETE RUGINII = pete apărute în urma migrării în hîrtie, în condiții de umiditate crescută, a oxizilor de fier generați de incluziunile de fier sau de contactul cu un obiect conținând fier.

PICIOR = partea inferioară a cotorului cărții

PIERDEREA UNITATII VOLUMULUI = desprinderea copertii de corpul cărții.
Desprinderea caietelor și foilor din corpul cărții.

PILC = val de uns literele cu cerneală la teasc.

PILCAR = tipograful care lucrează cu pilcul

PISAR = vezi: GRĂMĂTIC

PLACHETA = *volum mic cu câteva foi, cuprinzînd în special versuri; broșură*

PLANȘA = material ilustrativ care apare pe o pagină, însoțit sau nu de text explicativ, și care nu face parte dintr-o succesiune de pagini complet sau parțial acoperite de text.

PONTUZOURI = vezi: LINII DE APA

POSLANIE (v.slav.) = vezi: EPISTOLIE

POSLUȘNIC = slujitor, ucenic tipograf

PRAVILA (v.slav. pravilo = regulă) = 1.- culegere de vechi legi, regulamente. 2.- carte care cuprinde îndatoriri monahale și preoțești, canoane. Ex.: Cea mai veche culegere de legi tipărite în Țara Românească este Pravila de la Govora (1640).

PRAXIU (gr.) var. PRAXIS = vezi: APOSTOL

PREDOSLOVIE (sl. predusloviie) = vezi și: PROLEGOMENA

PRENUMERANT = subscriber, abonat

PROBAR = repertoriu de litere și semne tipografice existente în dotarea unei tipografii.

PROCES DE DETERIORARE = șir de fenomene prin desfășurarea cărora se produce deteriorarea materialelor.

- PROLEGOMENA (gr.) = precuvîntare, prefață, introducere.
- PROLOG (gr. prologos = prefață) = parte care precede cuprinsul propriu-zis al unei opere literare, de obicei dramatice; povestirea vieților sfinților.
- PROPOVEDANII (slav. propovedania) = predici ortodoxe la înmormîntare. Ex.: Propovedanii la îngropăciunea oamenilor morți de Samuel Micu, Blaj, 1784.
- PSALM (gr. psallo = cîntec din liră) = imnuri de slavă la adresa divinității care se cîntau cu acompaniament de harpă. Atribuiți cei mai mulți regelui David, (151), psalmii au început să fie cîntați și în biserica creștină.
- PSALTICHIE (ngr. psaltiki) = culegere de muzică vocală de cult. Ex.: Psaltichia lui Filotei sin Agăi Jipei mss. 1713
- PSALTIRE (gr. psalterion = instrument muzical de formă triunghiulară, cu coarde) = colecție de psalmi. Ex.: Psaltirea scheiană, Psaltirea voronețeană. Prima psaltire tipărită în lb. română datează din 1570 (Coresi); Psaltirea în versuri, Dosoftei, 1673.
- PUBLICAȚIE IN MAI MULTE VOLUME = publicație apărută în mai multe părți, separate din punct de vedere fizic, ^{det} concepută sau publicată ca entitate; părțile separate pot avea titluri și mențiuni de autor aparte.
- PUBLICAȚIE MONOGRAFICA = publicație neserială, cuprinzînd textul (cu sau fără ilustrații) complet într-un singur volum, în mai multe volume sau urmînd a fi completat într-un număr finit de volume.
- RECLAMA = CUSTODE. Primul cuvînt sau prima silabă a cuvîntului din textul paginii următoare, tipărit în partea dreaptă jos a paginii anterioare, care facilita tipografilor urmărirea succesiunii paginilor și asamblarea caietelor.
- RECTO = prima pagină a unei foi sau pagina din dreapta.
- REPETABIL = cîmpul (subcîmpul) poate fi repetat de cîte ori este necesar corespunzător elementelor de descriere a documentului.
- RESTAURARE = disciplina care se ocupă cu restabilirea semnificației originare a bunurilor culturale, înlăturarea efectelor deteriorării și consolidarea structurii suport.
- ROJDANIC (v. slav. rojdisti = a se naște) = vezi: ZODIAC

- RUBRICARE = un mod de punere în pagină exprimând o împărțire *după* conținut a textului. Provine de la scrierea cu cerneală roșie a titlurilor sau pasajelor în manuscrise și tipări-turi.
- RUJDENIȚA (slav.) = vezi: ZODIAC
- SBORNIC (bg. sbornik = culegere) = vezi: MISCELANEU
- SCRIB = vezi: GRAMATIC
- SCRIPTURA (lat. scriptura = scriere) = 1. scriere cu caracter literar sau științific; prin extindere: conținutul unei scrieri. 2.- asociat cu determinativul "sfânta", se folosește în sintagma Sfânta Scriptură: scrierile cuprinse în Vechiul și Noul Testament (Biblie). Ex.: Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură...", Buc. 1688.
- SELINODROMION (gr. selenos = lună, dromos = drum) = scriere despre nașterea și mișcarea lunii .
- SERIAL = un *grup* de publicații, corelate printr-un titlu colec-tiv care se referă la întregul grup pe lângă titlul individual al fiecărui număr în parte ; publicațiile individuale ^{ale grupului} pot fi numerotate sau nu. Acest termen nu se referă la publicațiile în mai multe volume.
- SIGNATURA = cifră, literă (rar stelută sau alt semn) tipărită în partea de jos a primei pagini a unui caiet (coală de tipar) pentru a facilita ordonarea caietelor la legare.
- SINAXAR (ngr. sinaxarion) = carte care cuprinde, după calendar, vieți-le sfinților povestite pe scurt.
- SINOPSIS (gr.) = sinteză, rezumat.
- SLOVO-CIFRA = literă din alfabetul chirilic cu valoare cifrică; pentru a o deosebi de *semnele* cu valoare fonetică este mar-cată de titlă și uneori între două puncte despărți-toare.
- STRASTNIC (v.slav. strasti = durere, patimă) carte care cuprinde oficie-riile din săptămîna patimilor. Ex.: Strastnic Blaj, 1753 și 1773.
- SUBCIMP = șir de caractere, conținînd un element de dată ce intră în componența unui cîmp.
- SUBSTITUTUL PAGINII DE TITLU = pagină sau o parte de pagină dintr-o publi-cație, care, în absența paginii de titlu, o înlocuieș-te: căsuța tipografică, titlul incomplet, titlul de capitol sau chiar cel de sumar, colon-titlul, cuvinte

de început, explicative, de deschidere a textului principal, a aliniatului etc. Partea conținând cele mai cuprinzătoare *date* trebuie să fie folosită ori de câte ori este posibil. Pentru completarea datelor se va apela la celelalte substitute, într-o ordine stabilită.

ȘNIT = vezi: TRANȘA

TETRAEVANGHELIAR = vezi: EVANGHELIAR

TIRAJ = numărul de exemplare în care se tipărește o carte, o publicație periodică sau orice altă imprimare tipografică.

TITLA = semn grafic a cărui formă clasică este o linie orizontală ondulantă, plasată deasupra unei litere sau unui grup de litere, indicând prescurtarea unui cuvânt sau valoarea numerică a literelor.

TITLU = cuvânt sau sintagmă, care apare de obicei în publicație, denumind publicația sau lucrarea pe care o cuprinde.

TITLU ALTERNATIV = în cazul în care titlul propriu-zis este constituit din două părți (fiecare dintre acestea putând fi considerată un titlu) unite prin cuvântul "sau" (ori echivalentul lui în altă limbă), a doua parte din titlu va fi denumită titlu alternativ.

TITLU ASCUNS = titlul lucrărilor care formează unitatea editorială a unui document, neanunțate însă în pagina de titlu. Ele pot să apară în continuarea lucrării de bază sau cu pagină de titlu separată dar spre deosebire de colligate, sînt componente ale aceleiași ediții.

TITLU COLECTIV = titlul general al unei suite de titluri existente în lucrare.

TITLU CONVENȚIONAL = un titlu scurt, semnificativ, extras de catalogator din titlul propriu-zis, sau un ^(atribuit) titlu generic care caracterizează publicațiile ce conțin mai multe lucrări ale aceluiași autor.

TITLU PARALEL = titlul propriu-zis (sau titlul unei lucrări individuale incluse într-o publicație fără titlu colectiv) în altă limbă sau în alt alfabet; un titlu în altă limbă sau alfabet prezentat ca un echivalent al titlului propriu-zis.

TITLU PROPRIU-ZIS = titlul principal al unei publicații, în forma în care apare în pagina de titlu sau pe substitutul paginii de titlu. Termenul include orice titlu alternativ dar nu

cuprinde titlurile paralele și alte informații despre titlu. El include de asemenea cuvîntul de deschidere al paginii de titlu cu condiția ca acesta să nu reprezinte o afirmare separată a responsabilității, o dedicație, un motto, o menționare a seriei, a prețului publicației, a ediției sau orice altă parte a datelor de imprimare.

TRANSFER - MIGRAREA ACIDITATII = transferul (migrarea) acidității de pe un material pe alt material cînd sînt ținute în contact un timp mai îndelungat.

TRANȘA = cele trei laturi exterioare ale corpului cărții. Corespondențul de proveniență germană: Şnit; pentru tranșa aurită: Goldşnit.

TREPETNIC (slav trepetinik) = carte populară de prevestire a viitorului după interpretări ale unor mișcări convulsive și involuntare ale feței. Ex.: Trepetnic Bălgrad, 1639.

TRESA = semn de carte

TRIFOLOGHIU (gr.) = vezi: ANTOLOGHION

TRIOD (v. slav. triodi < gr. triodos = răspîntie) = carte care cuprinde cîntările din postul mare, începînd cu Duminica Vameşului și a Fariseului pînă la Paști. Ex.: Triod-Pentecostar tipărit de Coresi în 1558.

TRIPESNIC = vezi: TREPETNIC

TROPAR (gr. troparion = întoarcere, schimbare, sl. tropar') = scurtă cîntare de laudă, imn.

TRVETOSLOV (slav) = vezi: ANTOLOGHION

URICAR = scriitor de urice (acte de proprietate), copist de cancelarie. vezi și: GRAMATIC

VEDETA = cuvînt, un grup de cuvinte, un simbol sau un grup de simboluri scoase în evidență față de descrierea din catalog, care servește la ordonarea descrierilor după un sistem prestabilit.

VEDETA DE AUTOR COLECTIV = denumiri de colectivități, persoane juridice sau morale responsabile de conținutul intelectual al lucrării.

VEDETA DE AUTOR - PERSOANĂ FIZICĂ = nume de persoane fizice responsabile de conținutul intelectual al lucrării.

VEDETA UNIFORMA = formă unitară de nume, totdeauna aceeași (indiferent de modul cum este notat pe document) pentru același autor, iar pentru lucrările fără autor, un titlu unitar pentru aceeași lucrare apărută sub diferite titluri.

VEDETA UNIFORMA DE TITLU (TITLU UNIFORM) = titlu în limba originală a lucrării sau titlul cel mai frecvent utilizat în edițiile operelor catalogate sau în referințele făcute la aceste opere de către autorități recunoscute. (Dacă opera este în general cunoscută sub un titlu de uz curent, acest titlu va deveni vedetă uniformă).

VERJEURI = vezi: LINII DE APA

VERSO = a doua pagină a unei foi sau pagina din stînga.

VINIETA = în sens strict, ornament inspirat din forma viței de vie (fr. *vigne* > *vignette*). Vinieta în cadrul unei cărți, este orice ornament de format mai mic.

VOLUM BROȘAT = carte cu colile unite și fixate într-o copertă flexibilă.

XILOGRAVURA = gravură în relief, executată în lemn. Poate fi "în lungul fibrei" (lemnul tăiat în sensul fibrei) și "în cap de fibră" (lemnul tăiat transversal). A fost folosită de editori, pentru ilustrații, în sec. XVI-XVII.

ZAT = vezi: OGLINDA PAGINII

ZETAR = lucrătorul tipograf care culege textul

ZODIAC (gr. zodiakós = cerc care cuprinde cele 12 constelații) = scriere populară în care se prezice viitorul oamenilor după zodia în care sînt născuți.

ZONA = secțiune principală a unei descrieri bibliografice cuprinzînd date dintr-o anumită categorie sau grup de categorii de informații.

TERMENI ÎN LIMBI STRĂINE

- AB CALCE (expresie lat.) = de la început
- ACCESSIT (vb. lat.: accedo-edere-ssi-essum) = s-a adăugat. Verb care marchează introducerea în volum și a altor lucrări
- AD (prepoz. lat.) = la... (însoteste numele editorului, uneori al tipografului)
- AD CALCEM (expresie lat.) = la termen
- ADMITTITUR (vb. lat.: admitto-ittere-isi-issum) = a îngăduit, a aprobat... Vezi și IMPRIMATUR
- AGGIUNTA (it.) = adăugită
- ANIMADVERSIONES (subst. lat.: animadversio-onis) = observații, note, comentarii
- ANNOTATIONES (subst. lat.) = comentarii, note
- ANOPISTOGRAF (subst. gr.) = imprimare pe o singură parte a filei
- APPRESSO (partic. lat. de la vb. apprimo-ere-essi-essum) = imprimat
Vezi și PRESSO
- APUD (lat.) = la... prepoziție care însoteste numele editorului, uneori al tipografului
- AUCTUS-A-UM (partic. perf. lat. de la vb. augeo-ere-xi-ctum) = îmbogățit(ă), sporit(ă)
- AVEC PRIVILEGE (fr.) - vezi CUM PRIVILEGIO (lat.)
- BEY (prepoz. germ.) = la (urmează numele editorului sau tipografului).
Vezi și AD (lat.), CHEZ (fr.)
- BIBLIOPOLA (subst. lat.: bibliopola-ae) = librar
- BUCHFÜHRER (germ.) = șef de atelier tipografic
- CALCOGRAPHUS (subst. gr. formă lat.) = gravor
- CASTIGATIO (subst. f. latin) = îndreptare, îngrijire /de ediție/.
Substantivul însoteste numele îngrijitorului de ediție
- CHEZ (fr.) - vezi APUD (lat.)
- CON LICENZA DE SUPERIORI ET PRIVILEGIO (it.) - vezi CUM PRIVILEGIO (lat.)
- CON PRIVILEGIO (it.) - vezi CUM PRIVILEGIO (lat.)
- CONSCRIPSIT (vb. lat.: conscribo-bere-psi-ptum) = a redactat...
- CORRECTOR (subst. lat.) = corector, cenzor

- CORRETTO (part. it.) = corectat, îmbunătățit
- CORRETTORE (subst. it. correttore-trice) = corector (mai ales în tipografie)
- CUM ADDITAMENTIS (subst. lat.: additamentum-i) = cu adăugiri
- CUM FACULTATE SUPERIORUM (expr. lat.) = cu aprobarea superiorilor.
Vezi și: CUM PRIVILEGIO
- CUM PRIVILEGIO (expresie lat.) = cu aprobarea
- CURA (subst. lat.) = cu îngrijirea lui...
- DATI IN LUCE (it.) - vezi DATUS IN LUCE (lat.)
- DATUS IN LUCE (expresie lat.) = editat, *apărut*
- DELINEAT (vb. lat.: delineo-are) = a desenat ...
- EDIDIT (vb. lat. edo-ere-idi-ium) = a publicat ...
- EDITIO ..., PRIORI AUCTION (expresie lat.) = ediția a ..., îmbogățită față de cea precedentă
- EDITIO AUCTA (lat.) = ediție îmbogățită
- ELENCHUS (subst. lat.) = selecție, indice, tablă de materii
- EMENDATUS (part. lat. al vb. emendo-are) = desăvârșit; perfectat, corectat
- EN LA BOUTIQUE DE... = în magazinul lui... (se referă la difuzor)
- ENHRIDION (subst. gr.) = dedicație
- EPITASIS (subst. gr.: epitasis-seos) = postfață
- ERUIT (vb. lat. eruo-ere-i-tum) = a scos la iveală, a dezvăluit (referitor la tipărirea cărții)
- EX LIBRIS (subst. lat.: liber-bri) = din cărțile... (însoțește numele proprietarului cărții) consacrată ca marcă de proprietate: *manuscris*, stampilă sau etichetă
- EX OFFICINA (subst. lat. cu prepoz.) = din tipografia (din atelierul tipografic)
- EX PRIVILEGIO REGIS - vezi și: CUM = cu aprobarea (încuviințarea) regelui
- EXCUDEBAT (impf. vb. lat.: excudo-ere-di-sum) = s-a făurit, s-a tipărit.
Verbul precede numele meșterului tipograf
- EXPENSIS (subst. lat.: expensum-i) = cu cheltuiala
- EXPLANATUS (part. lat. al vb. explano-are) = explicat, clarificat, interpretat
- EXPLICIT (lat.) = abrevierea cuvintelor latine: EXPLICITUS EST LIBER (carea este terminată) așezată de către copiii evului mediu la sfârșitul unui manuscris. S-a menținut la numeroase tipăriri din sec. al XV-lea (incunabule) și prima parte a sec. XVI. Prin extensie se folosește și la ultimele fraze ale textului

- EXPOSITA (part. vb. lat.: expono-ere) = expusă, povestită
- EXPURGAT (vb. lat.: expurgo-are) = a îndreptat, a corectat
- EXPURGATA (part. vb. lat.: expurgo-are) = îndreptată, corectată
(referitor la ediție)
- FECIT (vb. lat.: facio-facere-feci-factum) = a făcut... (verb care
însoțește de obicei numele gravurului)
- FORDITŐ (magh.) = traducător
- FORDITOTT (magh.) = tradus
- GEBESSERT (germ.) = (ediție) îmbunătățită
- GEDRUCK (germ.) = tipărit
- GEDRUCHT ZU... DURCH... (germ.) = tipărit la.... de către ...
- GOLDSCHNITT (germ.) = tranșă aurită
- HAEREDES (subst. lat.) = urmași, moștenitori (se întâlnește în formula-
rea datelor privitoare la proprietarii de edituri
și tipografii)
- IMPENSIS (subst. lat.: impensa-ae) = cu cheltuiala. Vezi și: SUMPTIBUS
- IMPRESSIO (subst. lat.: impressio-impresionis) = tipărire, imprimare
- IMPRESSIONE (it.) - vezi IMPRESSIO (lat.)
- IMPRESSUM (partic. lat. de la vb. imprimo-ere-essi-ssum) = imprimat,
tipărit. Formulă care precede numele tipografiei
sau al tipografului
- IMPRIMATUR (vb. lat.: imprimo-imere-essi-essum) = să se imprime .
Formulă prin care se aproba tipăritul unei cărți
(bun de tipar)
- IMPRIMEUR (subst. fr.) = tipograf
- IN AEDIBUS (subst. lat.: aedes-is) = în casele..., în editura...
- IN DAS TEUTSCHE ÜBERGESETZT (sintagmă germ.) = tradus în germană.
Vezi și: VERTEÜTSCHT
- IN VERLEGUNG (germ.) = editat de
- INCIPIIT (vb. lat.) = (sau HIC INCIPIIT = aici începe) notă pusă la înce-
putul mss. și tipăriturilor vechi (până în sec. al
XVI-lea) și care conține titlul lucrării și numele
autorului; corespunde cu formula introductivă sla-
vonă EJE NACIOLO ori SKAZANIE. folosită și în
primele scrieri românești. Prin extensie se folo-
sește și pentru primele fraze ale textului unui
mss. sau tipărituri
- INTERPRETE (subst. lat.: interpres-etis) = interpret, comentator,
traducător
- IUSSU (subst. lat.: iussum-i) = cu porunca, din ordinul. Se utilizează
în formulele de patronaj IUSSU ET AUCTORITATE.
Vezi și: CUM PRIVILEGIO

- KIADÁS (magh.) = ediție
- LECTIONES (subst. lat.: lectio-onis) = alegeri, variante
- LIMA (subst. lat.: lima-ae) = revizuire, corectură
- LITTERIS (subst. lat.: littera-ae) = cu literele lui... (menționarea tipografului)
- MIL VIEL GUTTEN STUCKEN GEMERET (expresie germ.) = /ediție/ adăugită
- NOTA (subst. lat.: nota-ae) = cu notele
- NOVAMENTE RISTAMPATE (ital.) = din nou tipărite
- NYOMDÁSZ (magh.) = tipograf
- NYOMDÁSZAT (magh.) = tipografie, tiparniță
- NYOMTATOTT (magh.) = tipărit, imprimat
- OPERA ET STUDIO... (expresie lat.) = cu grija și strădania. Urmează numele editorului științific.
- PINKIT (vb. lat.: pingo-pingere-inxi-ictum) = a pictat
- PRAELECTIONES (subst. lat.: praelectio-onis) = lămuriri, lecții
- PRINTED (part. engl.) = imprimat, tipărit
- PRINTED AT... (partic. engl.) = tipărit la...
- PRINTED BY... FOR... (expresie engl.) = tipărit de...pentru...
- PROMOTORE (it.) = inițiator, creator
- PROSTAT (vb. lat.: prosto-are) = s-a vîndut
- PUBLISHED BY COMMAND OF...BY... (expresie engl.) = editat din porunca...de către...
- RACCOLTA (subst. it.) = colecție, culegere
- RECOGNITUS (part. vb. lat.: recognosco-ere-ovi-itum) = revizuit, verificat
- REPURGATA (part. vb. lat.: repurgo-are): curățată, purificată (referitor la ediție). Vezi și: EXPURGATA
- SCHEDA (subst. lat.: scheda-ae) = foaie scrisă, pagină
- SCHOLIA (subst. gr.) = aparat critic
- SCULPSIT (vb. lat.: sculpo-ere-si-tum) = a sculptat... (urmează numele sculptorului).
- SOCIUS (subst. lat.) = asociat (tipograf sau editor)
- SOLLERTIA (subst. lat.: sollertia-ae) = meșteșug, îndemnare
- STAMPATO (adj. it.) = tipărit, imprimat

STUDIO ET CURA (subst. lat.: studium-ii, cura-ae) = cu strădania și grija. Văzi și: OPERA ET STUDIO

SUMPTIBUS (subst. lat.: sumptus-us) = cu cheltuielile lui... (însoțește numele editorului comercial)

SUPRALIBROS (lat.: super-ex-libris) = marcă de proprietate aplicată pe legătura unei cărți

TYPIS (subst. lat.: typus-i) = cu imaginile; literele lui... (deci tipărit de...)

TYPOGRAPHUS (subst. lat.) = tipograf. Vezi și: IMPRIMEUR (fr.)

UBERLESEN (germ.) = /ediție/ revăzută

VERLEGT DURCH... (germ.) = editat de...

VERTEUTSCHT (germ.) = tradus în germană

ZUSAMMEN GETRAGEN (sintagmă germ.) = compilat